

Uživatelské aspekty kartografické vizualizace zdravotních dat

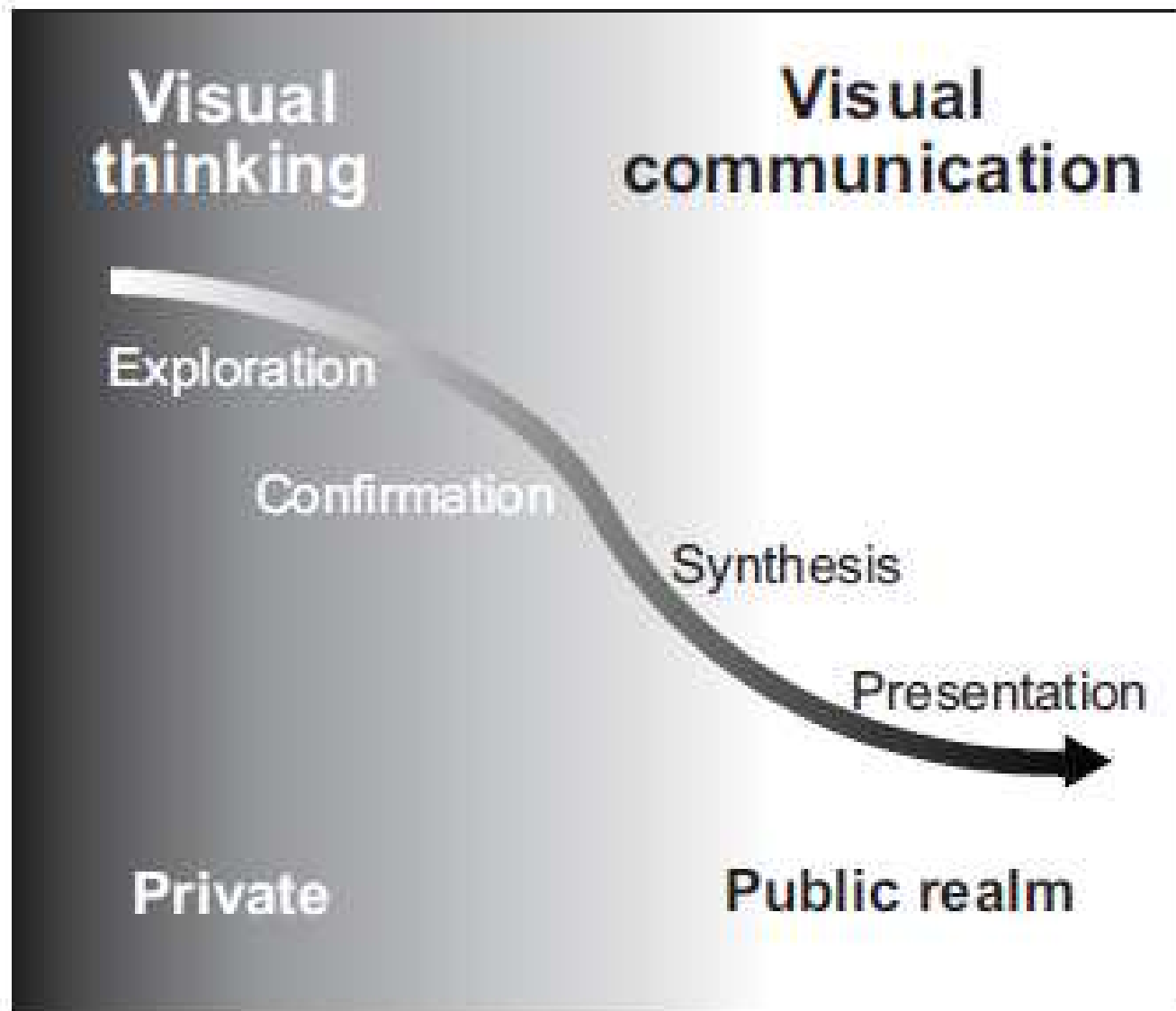
**Petr Kubíček, Zdeněk Stachoň
LABGIS, GÚ PŘF MU**

Olomouc, 22.2. 2013

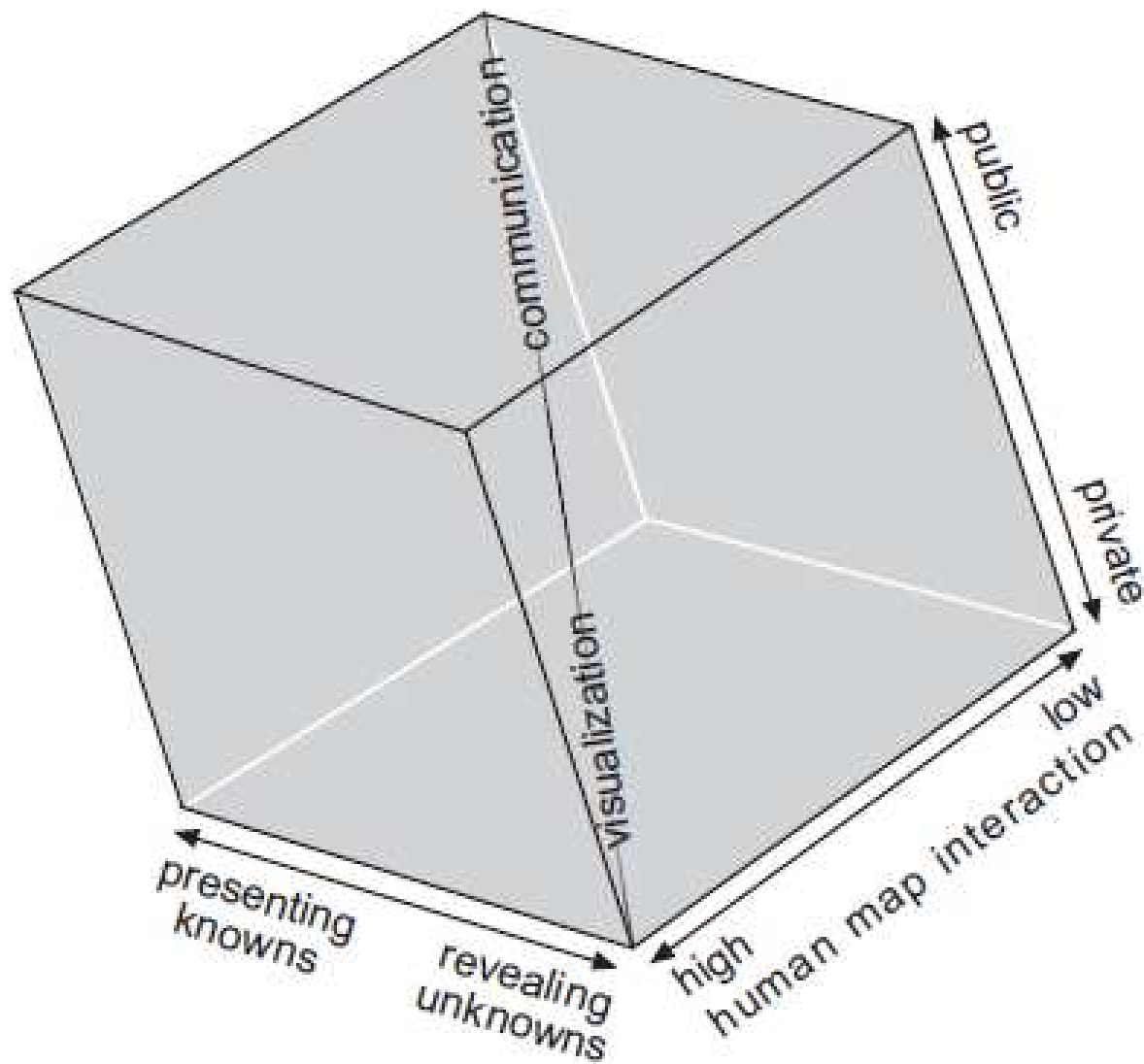
„Map use“

- Změna ka
mohou m
mapy.
- Důraz na
- Di Biase (
- výzkumu
sekvenci
vizualiza
- Na straně
vizualiza
(napomá

„Prostor“ užití mapy

- MacEachren(1994) – konceptuální pohled.
- Vizualizace (ve smyslu vizuálního myšlení) je doplněk komunikace (ve smyslu přenosu informace).
- Možnost souvislého měření podél tří os:
  - **Private** – public
  - **Revealing unknown** – presenting known
  - **High human-map interaction** – low interaction
- Kartografická vizualizace = užití mapy v části krychle pro soukromé využití, odhalující nové a s vysokou mírou interakce.

The (cartography) map use cube (MacEachren, 1994)

Co je jiné na tomto přístupu??

Existuje rozdíl v cíli užití mapy a pravidlech tvorby pro mapu jejímž primárním cílem je zprostředkovat přenos znalostí od malé skupiny k většině a pro mapu, jejímž hlavním cílem je pomoci jedinci či malé skupině přemýšlet geograficky (spatial thinking).

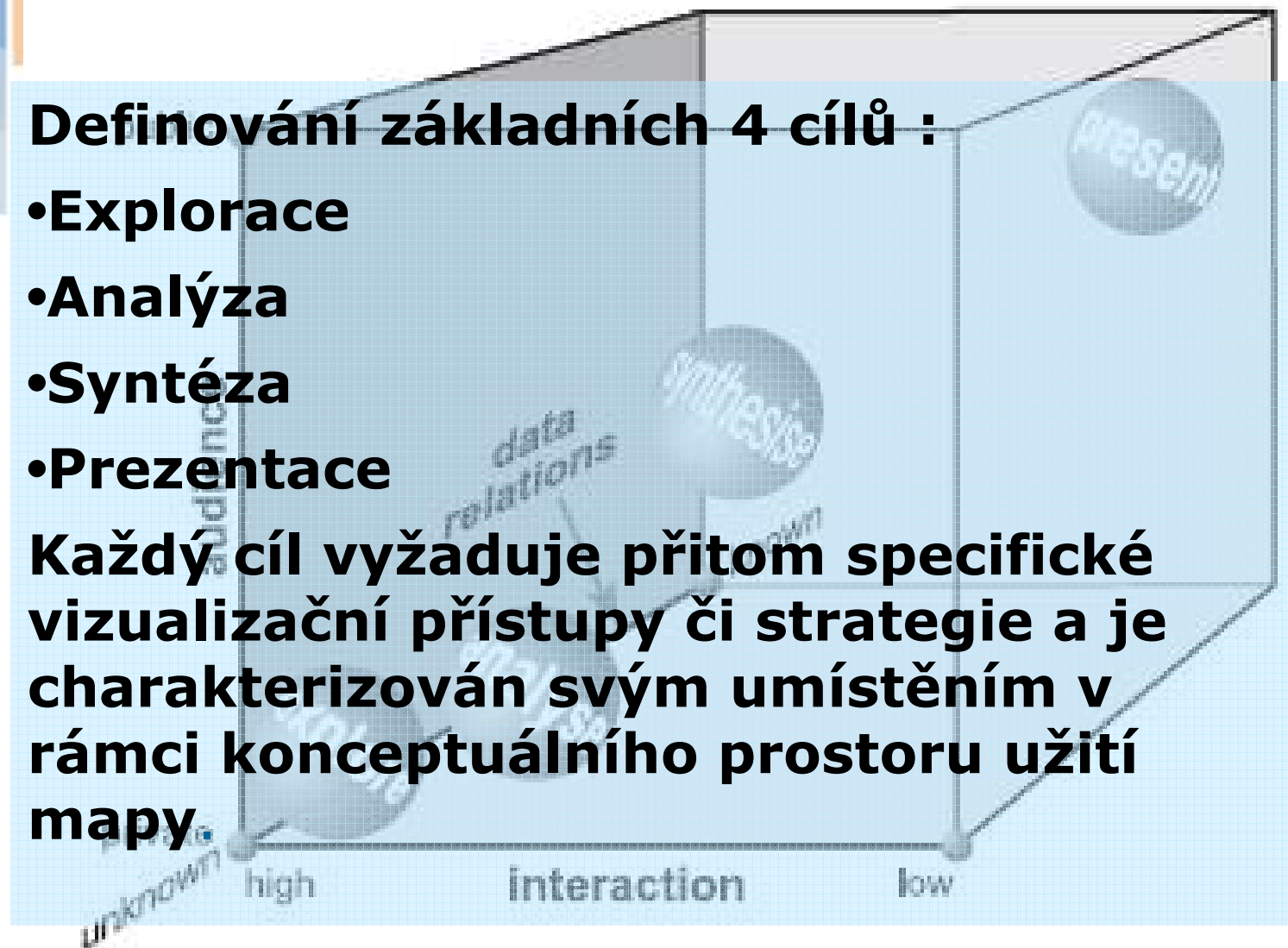

Kartografická explorace – nová agenda (Kraak a MacEachren 1997)

Definování základních 4 cílů :

- Explorace
- Analýza
- Syntéza
- Prezentace

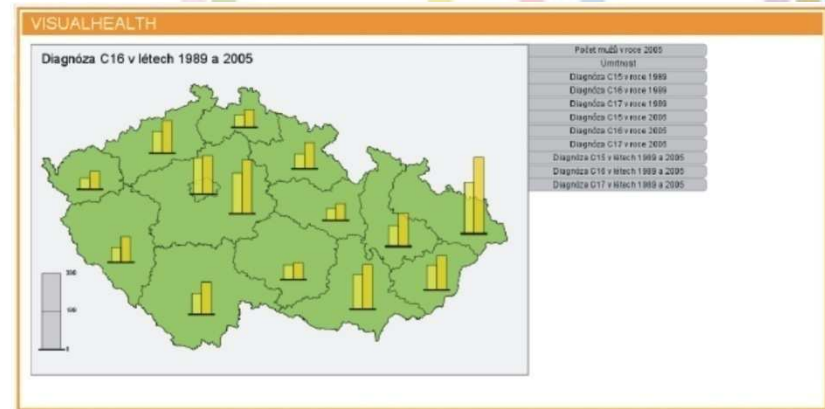
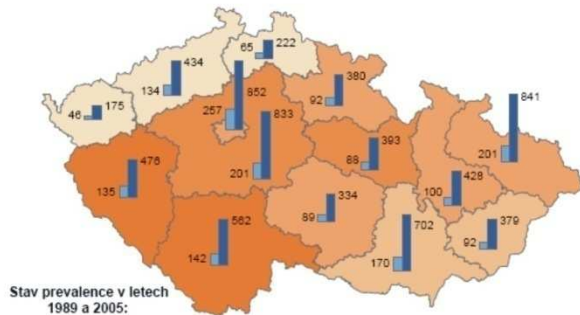
Každý cíl vyžaduje přitom specifické vizualizační přístupy či strategie a je charakterizován svým umístěním v rámci konceptuálního prostoru užití mapy

„Vizualizace zdravotních dat pro podporu interdisciplinárního vzdělávání a vztahů s veřejností“
(MSMT [2E08028] 1.3. 2008 -31.12. 2009)

- MU, ZČU, FN Brno
- Návrh kartografické symboliky a způsobů **vizualizace dat zdravotního stavu**, zpracování části modelových situací a **webová prezentace** vybraných typů zdravotních dat.
  - Rozvoj teorie „map use“
  - Vizualizační nástroje – autorizovaný software.
- Příprava, implementace a testování **internetového portálu** vybraných zdravotních dat a modulů.

obecná
využitelnost
dat

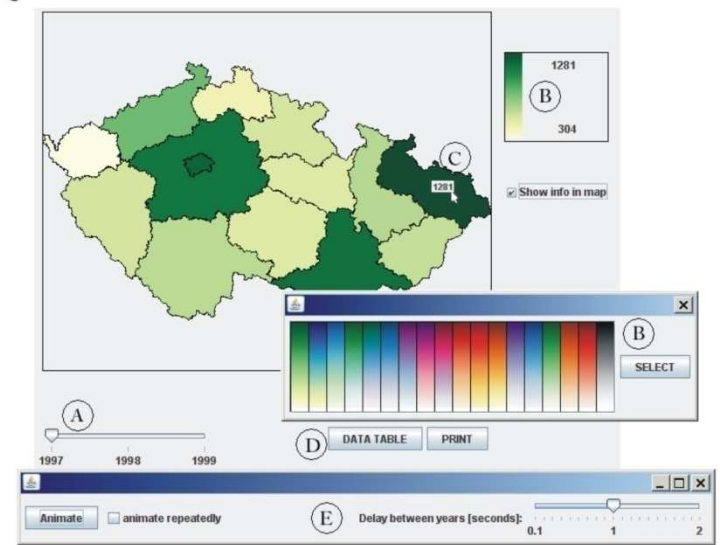
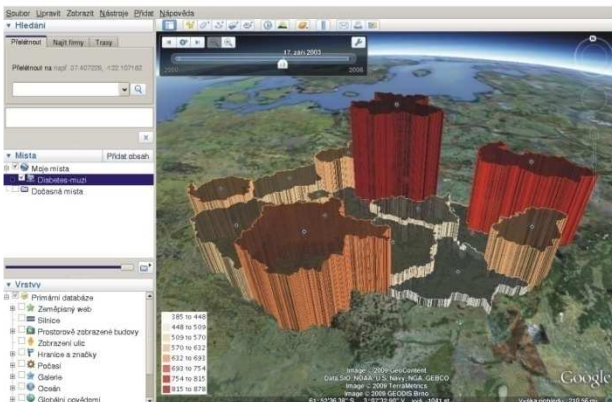
nízká

míra
interakce

vysoká

potenciál
získání
přidané
hodnoty

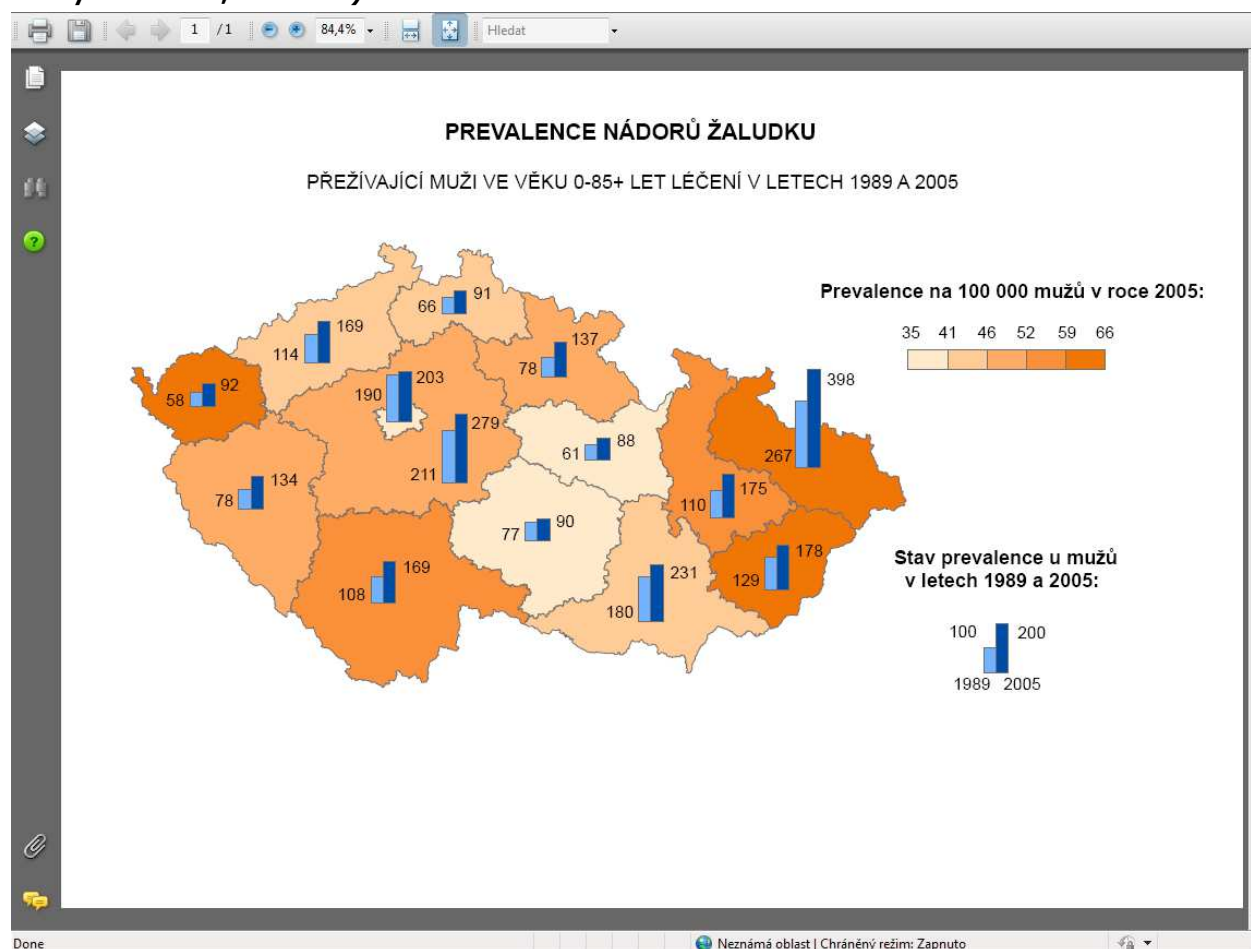
vysoký

Statické mapy

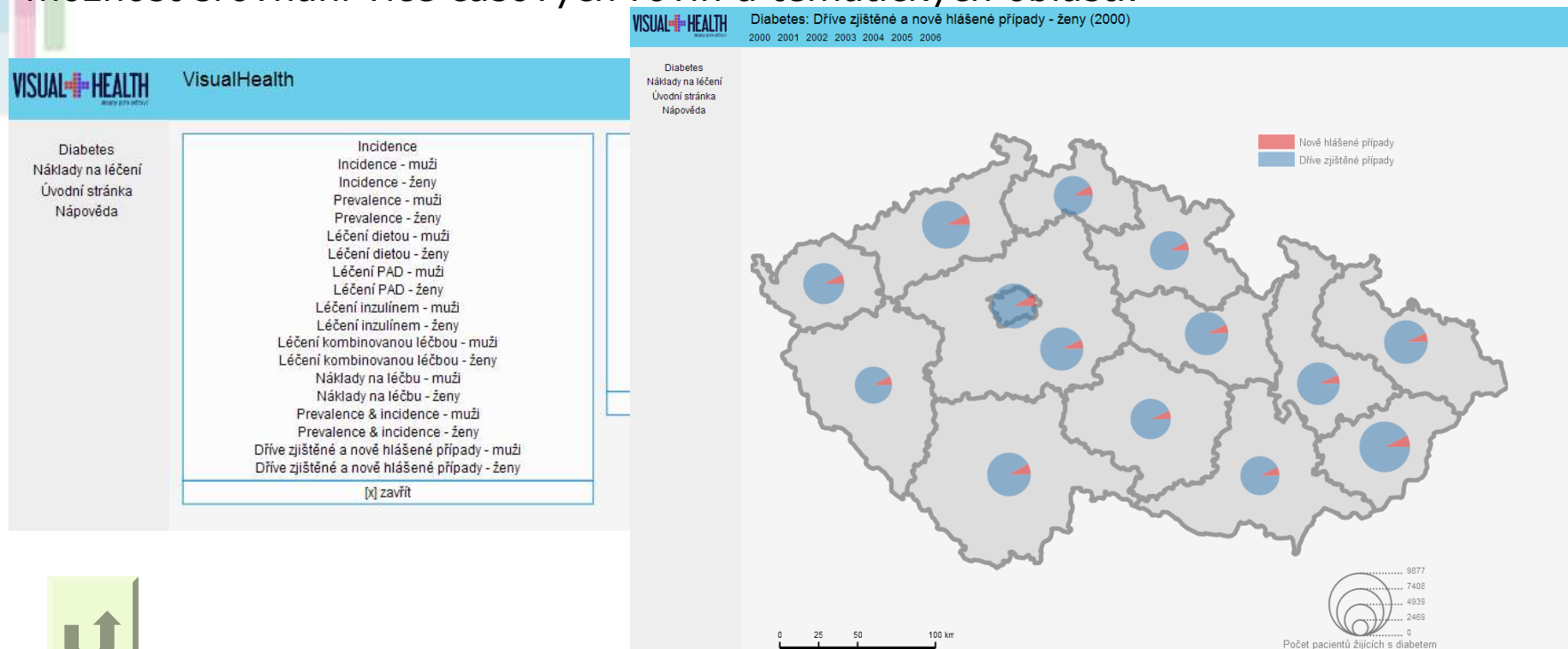
Předem generované výstupy ve formě nepravých kartogramů a kartodiagramů, které lze pouze zobrazit a není možné s nimi nijak manipulovat s výjimkou možného zapnutí a vypnutí informační vrstvy. Data jsou prezentována ve formátu PDF a tematicky se jedná o souhrnně zpracovanou studii prevalence zhoubných nádorů v časovém období 1989 – 2005 (Konečný a kol., 2008).

Dynamické mapy

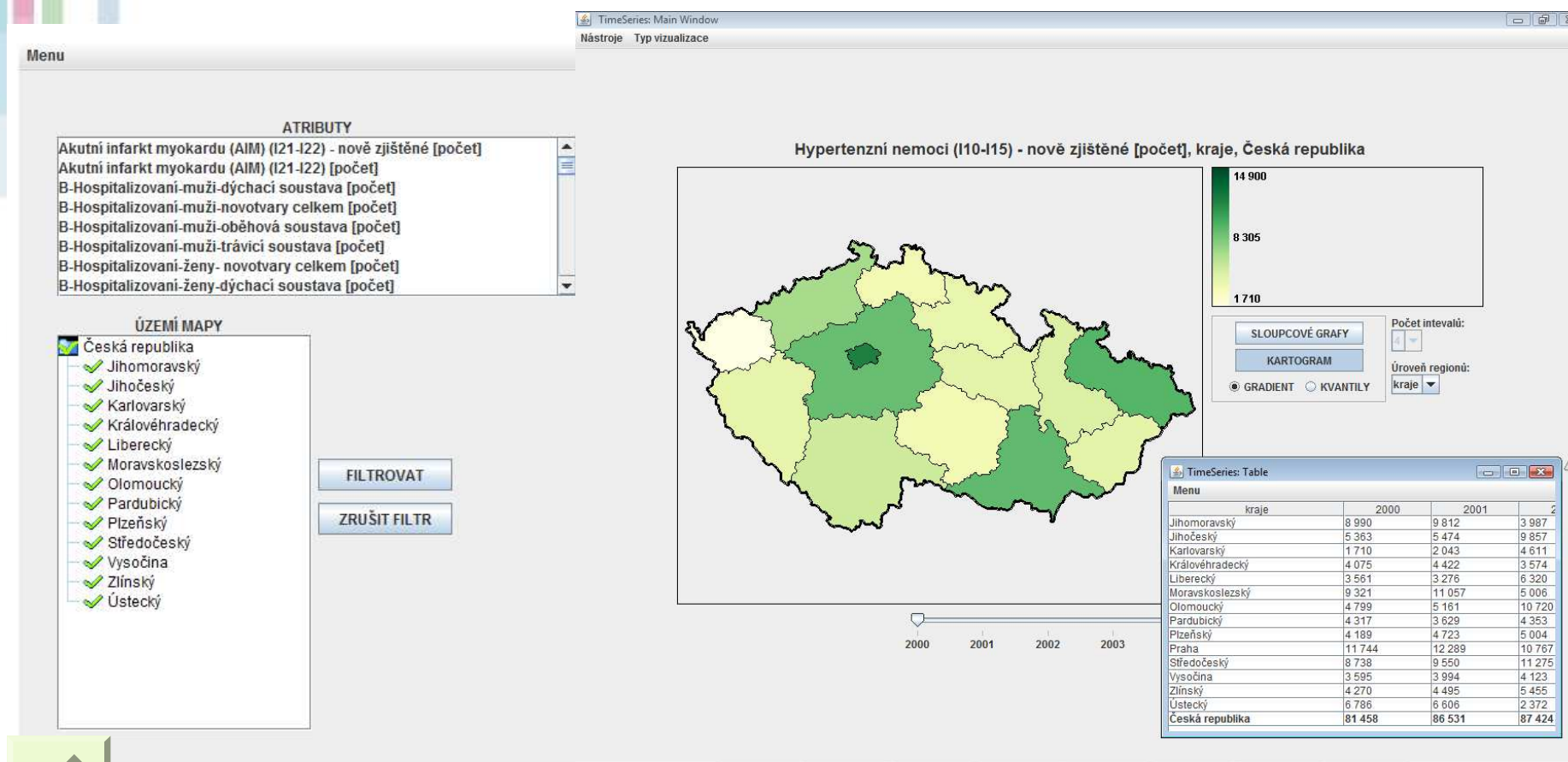
Poskytují výstupy ve formě jednoduchých vektorových tematických map (kartogramů, kartodiagramů a jejich kombinací). Témata z oblastí léčby diabetu a nákladů na léčení. Casová složka dat je k dispozici prostřednictvím menu zobrazujícího jednotlivé roky.

Mapy nejsou uloženy přímo na straně serveru, ale jsou dynamicky generovány z databáze podle požadavků uživatele. Přestože jsou možnosti omezené časovým, prostorovým a tematickým rozsahem databáze, dávají uživateli větší volnost a možnost srovnání více časových rovin a tematických oblastí.

Interaktivní mapy - nástroj TimeSeries

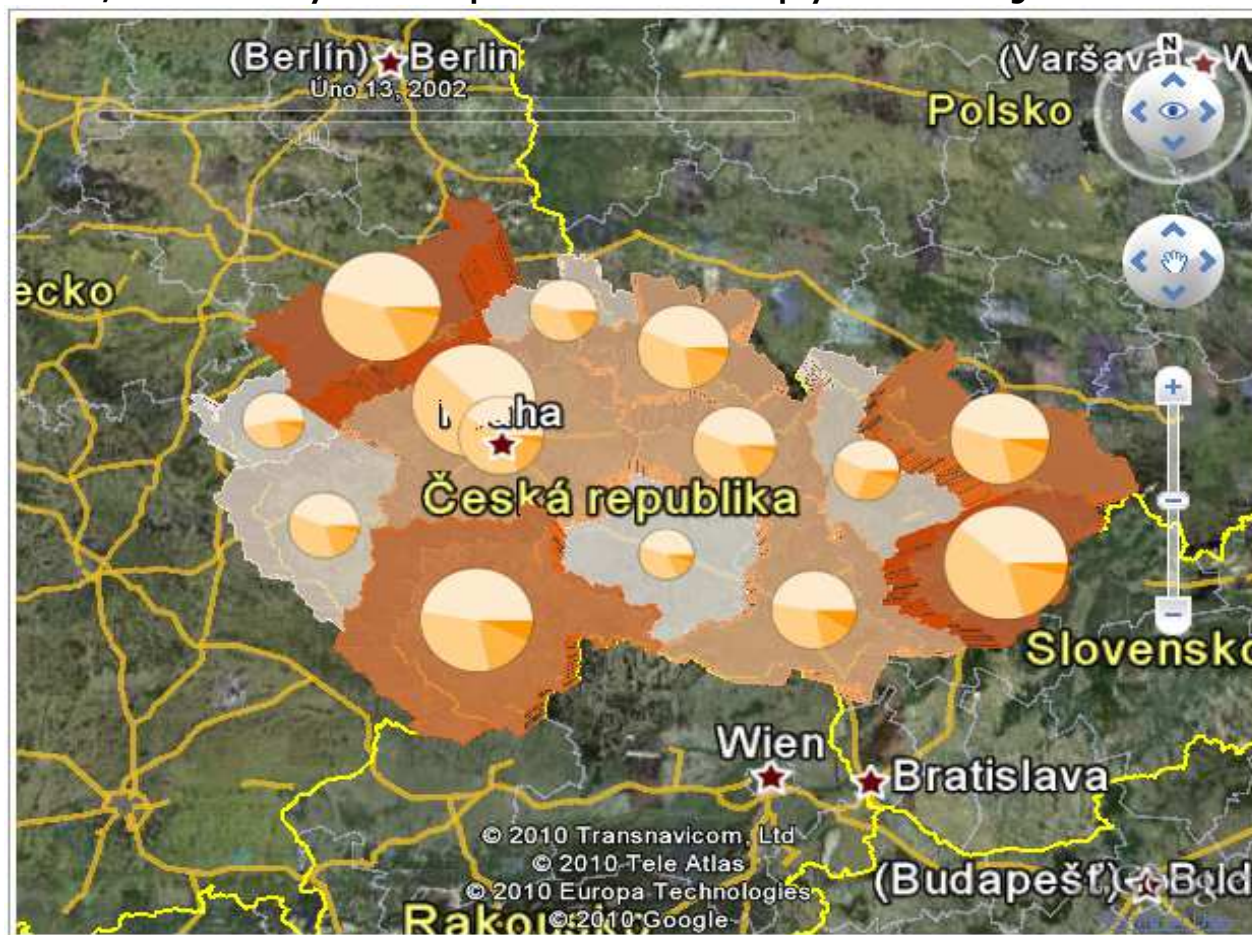
Nástroj na prezentaci statistických časových řad. Pomocí zobrazení dat ve formě tematické mapy umožňuje zjišťovat vývoj atributů v čase i rozdíly mezi jednotlivými regiony v území. Uživatel má po výběru datové sady dále k dispozici různé možnosti, jak upravit vzhled mapy, zobrazit hodnoty jednotlivých regionů, přecházet do nižších či vyšších administrativních jednotek a animovat vývoj vybraného časového úseku

Google Maps výstupy

Výstupy ve formě jednoduchých vektorových tematických map (kartogramů, kartodiagramů a jejich kombinací), které je možné prohlížet pomocí volně šiřitelné aplikace Google Earth. Časová složka dat je k dispozici prostřednictvím animace, která ukazuje změny dat v jednotlivých létech, ke kterým se příslušné mapy vztahují.

POŽADAVKY UŽIVATELŮ NA MAPY

- **Obecné**

- užitná hodnota
- srozumitelnost
- funkcionalita
- atraktivita

[Portál zdraví.geogr.muni.cz](http://portál.zdravi.geogr.muni.cz)

VISUAL+HEALTH
mapy pro zdraví

PACIENT

- Statické mapy
- Obecná data o nemocech
- Slovník
- Zdroje informací

ODBORNÍK

- Dynamické mapy
- Klasifikace nemocí
- Zdroje odborných informací
- Odhady vývoje

VISUAL+HEALTH

mapy pro zdraví

MAPY

NEMOCI

ODKAZY

SLOVNÍK

 Hledej[Statické mapy](#) [Dynamické mapy](#)

Mapy

Kartografické prezentace vybraných diagnóz s různou obtížností ovládnání. Jako statické výstupy (vhodné pro tisk) jsou zpracovány vybrané diagnózy zhoubných novotvarů. Ve formě dynamických výstupů jsou prezentována data o diabetés a vybrané nákladové položky zdravotní péče v ČR. Pro detailnější informace si přečtěte [manuál](#).

STATICKE MAPY

DYNAMICKÉ MAPY

- formát SVG
- vhodné pro srovnání diagnóz

Interaktivní manuály kartografických nástrojů pro výuku.

VISUAL HEALTH Nástroj na prezentaci časových řad zdravotních statistik

Menu

ATRIBUTY

Akutní infarkt myokardu (AIM) (I21-I22) - nově zjištěné [počet]
Akutní infarkt myokardu (AIM) (I21-I22) [počet]
B - Hospitalizovaní - muži - dýchací soustava [počet]
B - Hospitalizovaní - muži - novotvary celkem [počet]
B - Hospitalizovaní - muži - oběhová soustava [počet]
B - Hospitalizovaní - muži - trávicí soustava [počet]
B - Hospitalizovaní - ženy - dýchací soustava [počet]
B - Hospitalizovaní - ženy - novotvary celkem [počet]

FILTROVAT
ZRUŠIT FILTR

ROKY

1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002

FILTROVAT
ZRUŠIT FILTR

ÚROVEŇ REGIONŮ

kraje
okresy

FILTROVAT
ZRUŠIT FILTR

ÚZEMÍ MAPY

Česká republika
Jihomoravský
Jihočeský
Karlovarský
Královéhradecký
Liberecký
Moravskoslezský
Olomoucký
Pardubický
Plzeňský
Středočeský
Vysočina
Zlínský
Ústecký

VYBERTE DATA PRO MAPU.

Kapitola I.

**Výběr dat, filtrace
a nahrání mapy**

FILTROVAT
ZRUŠIT FILTR

ZNOVU NAČÍST DATA

POKRAČOVAT

sloupcovými grafy v mapě

Nápověda

Kliknutím na tento text otevřete návod na ovládání tohoto nástroje ve formátu Microsoft Word. Např. při zmáčknutém tlačítku Ctrl nebo Shift můžete vybrat víc roků.

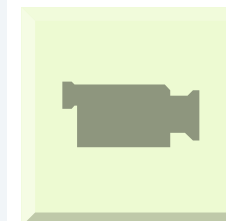
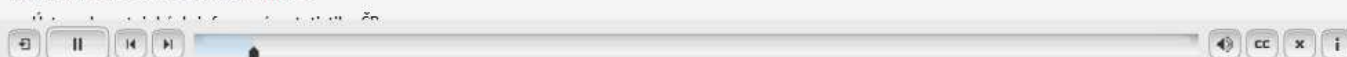
Dostupné atributy

Definice a vysvětlivky k jednotlivým atributům naleznete ve [Slovníku lékařských pojmů](#).

Data

Nástroj umožňuje prezentovat vybrané české zdravotní statistiky v úseku zvoleného počtu roků. Dostupné jsou údaje za ČR, kraje a okresy za roky 1995 - 2006. Zdrojem většiny d je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, zdrojem části dat je Český statistický úřad.

Kliknutím přejdete na stránky instituce:

Uživatelé mapy se mohou lišit

- **Věk**
- **Pohlaví, resp. gender**
- **Míra kartografického vzdělání a zkušeností s prací s mapou**
  - u elektronických map je potřeba přihlédnout i k počítačové gramotnosti uživatele
- **Míra (odborného) vzdělání v tématu mapy**
- **Zdravotní stav a další omezení (zejm. poruchy zraku)**
- **Technická omezení**
- **.....**

Věk

- **Piagetovy vývojové etapy.**
- **4, pro kartografa je rozhodující zejména rozdíl mezi 3. a 4. etapou**
  - stadium konkrétních operací a stadium formálních operací.
  - Přejchod mezi nimi nastává kolem 12 let věku - od této doby začíná být člověk schopen myslet abstraktně

Uživatelé - děti (cca do 12 let,)

- důraz na srozumitelnost
- názorná symbolika, vyžadující co nejméně abstrakce
  - spíše konkrétní obrázkové znaky, než abstraktní znaky geometrické
- atraktivita, výrazné barvy
- nadstavbové prvky: zajímavé informace, doplňující texty, obrázky, fotografie, multimédia, odkazy, ...
- menší důraz na „formální“ prvky, nejsou-li nutné (měřítko, tiráž, zeměpisná síť, ...)

Téma - laici x odborní uživatelé

- **uživatel-laik**

- podrobnost obsahu lze obětovat ve prospěch vysvětlujících informací, které jsou zřejmé jen odborníkovi;
- ne však jen proto, že jde o laiky
- tradiční, obecně známé znázorňovací metody (typicky např. kartogram)

- **uživatel-odborník**

- oborové znázorňovací konvence zohlednit i v případě, že to znamená snížení srozumitelnosti pro laika
- určení výhradně pro odbornou veřejnost by mělo být na mapě deklarováno

Gender

- Muži se orientují a pohybují v prostoru pomocí směru a vzdálenosti, zatímco ženy pomocí orientačních bodů
- **uživatelky - ženy**
  - důraz na orientační body - krajinné dominanty, frekventovaná nebo obecně známá místa
- **uživatelé - muži**
  - důraz na matematické prvky - měřítko (zejm. grafické),
  - směrovka (není-li orientace mapy na sever), souřadná nebo jiná síť pro rychlý odhad vzdálenosti

Kartografické vzdělání

- rozdíly mezi uživateli kartograficky „nevzdělanými“ a kartografickými odborníky bývají významné hlavně tehdy, pokud jde o mapy se kterými jsou uživatelé navyklí pracovat.
- pro ne-kartografy používat konvenční, dobře zažitá postupy, např. ve ztvárnění legendy.
  - upřednostňují kartogramy, které dokážou správně interpretovat (Štampach a kol. 2009)

Oční vady

- 2 základní zrakové nedostatečnosti - dalekozrakost a barvoslepost
- Některá z forem barvosleposti postihuje asi 8% mužů a 0,5% žen - nepoměr vyplývá z toho, že je barvoslepost obvykle zapříčiněna poruchou na jednom chromozomu X,
- Asi 60% „barvoslepých“ je postiženo deuteranomálií, resp. deuteropií,
  - Zjednodušeně způsobuje „zhnědnutí“ červené a zelené barvy tak, že nejsou rozlišitelné.

ŠPICELOVÁ, (2005)

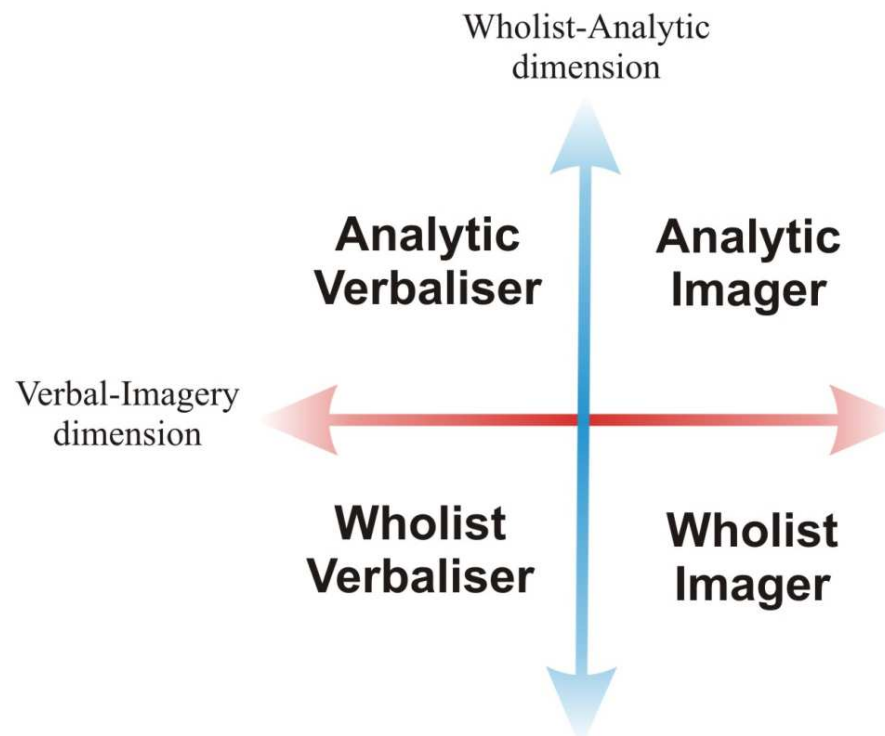
Barvy

- Požadavkem „typických“ barvoslepých čtenářů je tedy možnost rozlišení červených a zelených objektů jinak, než podle tónu - barevný tón by neměl být jediným rozlišovacím znakem.
  - Úplné vynechání zelené nebo červené barvy ????
- Řešení - volba různého jasů nebo sytosti. Rozlišitelnosti znaků podle zkušeností dále velmi napomáhá kontrastní lemovka (tzv. „halo“), - přispívá ke zvýšení grafického zaplnění mapy.
  - S pomocí lemovky lze účinně kompenzovat nevýraznost červené barvy pro deuteropické čtenáře.

Uživatelé podle psychologických vlastností

- **Kognitivní styl**

- „charakteristické způsoby, jimiž lidé vnímají, zapamatovávají si informace, myslí, řeší problémy a rozhodují se“

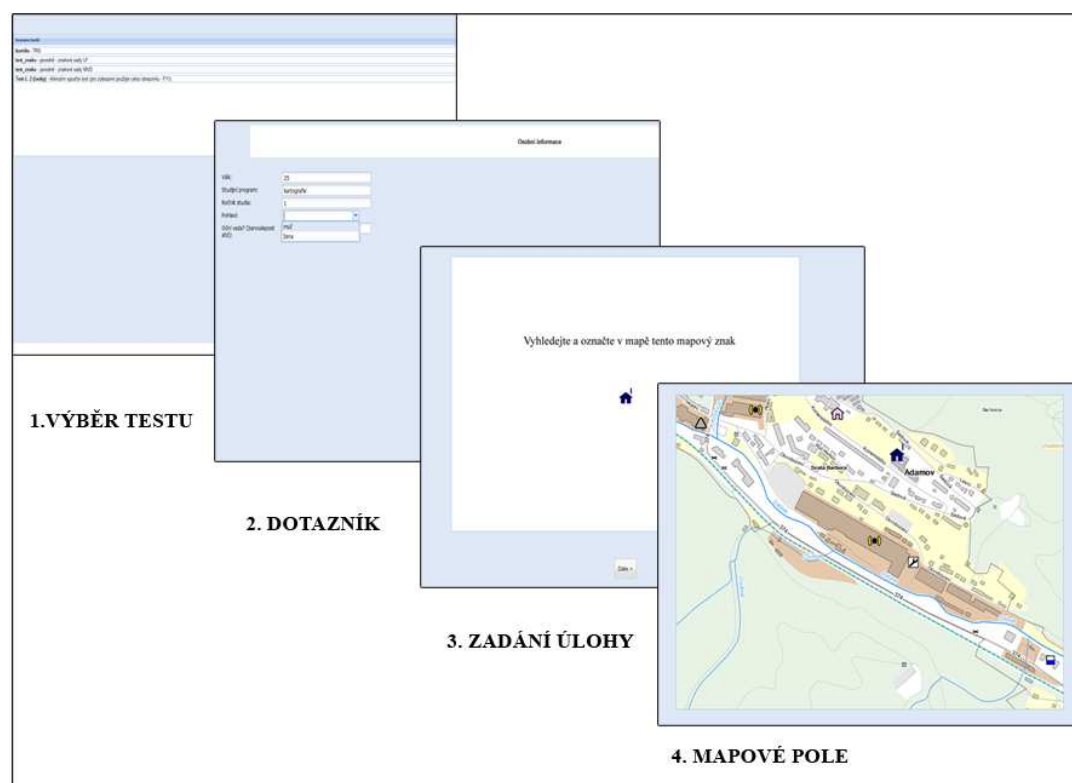

HODNOCENÍ VÝKONŮ UŽIVATELŮ PŘI PRÁCI S MAPOU

- **Metoda vhodná pro hodnocení některých aspektů**
  - metoda vizualizace,
  - míra generalizace
  - ....
- **Zkoumání kognitivních aspektů získávání informací z mapy**
- **Lze využít rozsáhlý metodologický aparát z oblasti psychologie**
  - Mezioborová spolupráce
- **Nevýhoda – Nutnost relativně velkého množství respondentů (kvantita x kvalita)**

TESTOVACÍ NÁSTROJ

- programový nástroj MUTEP (Multivariantní testovací program)
- on-line webová aplikace x polo-automatizované vyhodnocování

VÝSLEDKY

- **Statistické zpracování**
- **Doplnění o kvalitativní či další výsledky**
- **Efekt zácvičku**
- **Testované osoby**

ZÁVĚR

- **ICA komise „Use and User Issues“ a „Cognitive Visualization“.**
- **Projektový přístup**
- **Empirický výzkum**

Děkujeme za pozornost!

Petr Kubíček, Zdeněk Stachoň

kubicek@geogr.muni.cz,
zstachon@geogr.muni.cz

LABGIS, GÚ PŘF MU
Olomouc, 22.2. 2013